

## Na temat szczepień ochronnych przeciwko grypie

Choroby ostre dróg oddechowych należą do najczęstszych zachorowań występujących u ludzi. Choroby te są powodowane przez dużą liczbę różnych patogenów, a zwłaszcza wirusów. Szczególną rolę odgrywają tu wirusy grypy, drobnoustroje, będące przyczyną grypy „prawdziwej”. Znaczenie szczególne grypy jest uwarunkowane jej corocznym występowaniem epidemicznym. Ponadto w porównaniu z innymi drobnoustrojami, wirusy grypy powodują choroby ostre dróg oddechowych, manifestujące się zwłaszcza ciężkim przebiegiem. Najlepszym zabezpieczeniem przed chorobą jest dokonane na czas szczepienie ochronne. Szczepienie przeciwko grypie nie chroni przed wywoływanymi przez inne drobnoustroje ostrymi chorobami dróg oddechowych, na ogół o lżejszym przebiegu.

Grypa jest chorobą ostrą dróg oddechowych. Towarzyszy jej podwyższona temperatura ciała, kaszel oraz mięśniobóle i w sposób czysto kliniczny nie zawsze daje się odróżnić od innych chorób dróg oddechowych. Przede wszystkim również u osób starszych i chorych na choroby przewlekłe, częstokroć obserwowane były ciężkie przebiegi grypy. Wirus grypy występuje często w zimniejszych porach roku. Dlatego też z reguły szczepienie powinno zostać przeprowadzone w miesiącach jesiennych. Jednakże szczepienie przeciwko grypie może zostać dokonane w dowolnej porze roku. Wirusy grypy podlegają nieustannym mutacjom genetycznym, tak, że nawet osoby, które chorowały na grypę lub były szczepione przeciwko grypie w poprzednim roku, w roku następnym mogą zachorować na grypę ponownie. Szczepienie przeciwko grypie musi być zatem co roku ponawiane z zastosowaniem aktualnej szczepionki.

### Szczepionka

Szczepionka przeciwko grypie jest co roku wytwarzana na nowo w oparciu o aktualne wytyczne Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w postaci tzw. **szczepionki sezonowej**. Wytyczne te obejmują aktualnie krążące na całym globie wirusy grypy typu A i B. Szczepionka z reguły zawiera komponenty żywych wirusów dwóch rodzajów grypy typu A (A/H1N1 i A/H3N2) oraz jednego rodzaju wirusa grypy typu B. W dłuższym horyzoncie czasowym zagraża dramatyczne ryzyko globalnego rozprzestrzeniania się całkowicie nowego typu patogenów grypy (pandemia). Takim przypadkiem był wykryty w roku 2009 wirus „nowej grypy typu A/H1N1”, zwanej niekiedy „grypą świńską”. Jednakże od tego czasu drobnoustroje te wyparły krążące wcześniej odmiany wirusa grypy A/H1N1 i dlatego wchodzi one w skład aktualnej sezonowej szczepionki przeciwgrypowej jako jeden ze składników. Nawet wówczas, gdy wyjątkowo w jednym z sezonów skład szczepionki nie ulega zmianie, ochrona w postaci szczepienia powinna zostać zaktualizowana, ponieważ w przypadku osób starszych i podupadających na zdrowiu, okres ochrony, jaki zapewnia szczepienie, może ulec skróceniu.

Szczepionki inaktywowane (szczepionki martwe) zawierają komponenty wirusów grypy, które wywołują ochronę przed zachorowaniem. Szczepionki te są sporządzane na białku jaj kurzych lub w postaci kultur komórkowych (stosowanie tych szczepionek jest dozwolone wyłącznie u osób dorosłych, które ukończyły lat 18).

Szczepionki te są z reguły podawane w postaci iniekcji domięśniowej, tzn. wstrzykiwane są w okolicy mięśnia ramienia. Szczepionka (dla osób powyżej 60 roku życia) wstrzykiwana jest również do wnętrza skóry (dawka śródskórna). Szczepienie przeciwgrypowe może być przeprowadzane łącznie z innymi szczepieniami. Dzieci w wieku od 6 do 35 miesięcy otrzymują dawkę szczepionki wynoszącą 0,25 ml; dzieci w wieku od 36 miesięcy, młodzież oraz dorośli otrzymują dawkę wynoszącą 0,5 ml szczepionki. Dzieci dotychczas nieszczepione otrzymują dwa szczepienia z zachowaniem co najmniej

4-tygodniowego odstępu czasowego. Ochrona poszczepienna rozpoczyna się mniej więcej po upływie 2 do 3 tygodni od szczepienia.

### **Kto powinien być szczepiony?**

Szczepienie przeciwko grypie jest zalecane u wszystkich osób, które tą chorobą są szczególnie zagrożone:

- osoby w wieku powyżej lat 60,
- wszystkie kobiety ciężarne od 2-go trymestru ciąży ( w przypadku zwiększonego zagrożenia zdrowotnego z powodu choroby podstawowej już w trakcie 1-ego trymestru),
- osoby, które z powodów zawodowych mają codzienny kontakt z wieloma ludźmi, np. kierowcy autobusów lub nauczyciele),
- pensjonariusze domów spokojnej starości i domów opieki,
- dorośli, młodzież oraz dzieci o podwyższonym zagrożeniu zdrowotnym na skutek choroby podstawowej, takiej jak np. przewlekłe choroby dróg oddechowych, przewlekłe choroby układu sercowo-kръżeniowego, dysfunkcje wątroby, nerek, choroby przemiany materii (np. diabetycy), osoby charakteryzujące się wrodzonym lub nabytym niedoborem odporności (np. z powodu infekcji wirusem HIV) lub cierpiące na przewlekłe choroby neurologiczne (np. stwardnienie rozsiane),
- osoby, które mogą zarazić grypą przebywające pod ich opieką osoby z grup ryzyka lub takie, które same narażone są na zwiększone ryzyko ze strony pacjentów i podopiecznych. Do takiej grupy zalicza się personel medyczny oraz personel opiekujący się ludźmi starszymi lub obłożnie chorymi,
- personel mający bezpośredni kontakt z drobiem i dzikim ptactwem.

Zalecenia w sprawie szczepienia kobiet ciężarnych zostały opracowane ponownie, ponieważ przeprowadzone studia wskazały na znacznie podwyższone ryzyko powikłań w przypadku zachorowania na grypę. Niepożądane działania uboczne nie zostały zaobserwowane ani u matek, ani u ich dzieci.

Osoby cierpiące na przewlekłe choroby neurologiczne, np. na choroby neuromięśniowe, wykazują również podwyższone ryzyko ciężkiego przebiegu grypy (także w przypadku dzieci). Z tego powodu również tacy pacjenci powinni zostać zaszczepieni, podobnie jak pacjenci chorujący na stwardnienie rozsiane, u których grypa może prowadzić do powstania nowych rzutów choroby.

### **Kto nie powinien zostać zaszczepiony?**

Nie powinien być szczepiony nikt, kto cierpi na ostrą, wymagającą leczenia chorobę, manifestującą się podwyższoną ciepłotą ciała. Szczepienie powinno zostać nadrobione w możliwie jak najwcześniejszym terminie.

Szczepionką tą nie mogą być szczepione osoby cierpiące na ciężką nadwrażliwość na poszczególne składniki szczepionki. Taki przypadek może występować np. w razie stwierdzonej ciężkiej alergii na białko jaj kurzych. Tacy pacjenci powinni zasięgnąć informacji u swojego lekarza, czy nie jest dostępna szczepionka alternatywna, sporządzona na innej bazie niż białko jaj kurzych.

### **Sposób postępowania po szczepieniu**

Osoby zaszczepione nie muszą stosować żadnego specjalnego, oszczędzającego trybu życia, jakkolwiek w okresie 3 dni po szczepieniu należy unikać nadzwyczajnych przeciążeń ciała. W przypadku osób wykazujących skłonności do reakcji układu krążenia lub takich, u których znane są natychmiastowe alergie, przed zaszczepieniem naleŹy o tych faktach poinformowa  lekarza.

**Możliwe miejscowe i ogólne reakcje poszczepienne**

Po szczepieniu, obok podwyższenia odporności, a przez to zwiększenia stopnia ochrony przed chorobą, w miejscu zaszczepienia sporadycznie pojawia się zaczerwienienie lub bolesny obrzęk. Jest to wyraz zwykłej reakcji organizmu na szczepionkę, który występuje najczęściej w okresie 1 do 3 dni, rzadko kiedy utrzymuje się dłużej. Sporadycznie dochodzi do obrzęku i stwardnienia blisko położonych węzłów chłonnych. Mogą wystąpić także objawy ogólnoustrojowe, takie jak podwyższona ciepłota ciała, dreszcze, nudności, złe samopoczucie, biegunka, zmęczenie, pocenie się, bóle głowy, mięśni i stawów.

Te ostatnie reakcje ogólnoustrojowe mogą stanowić powód do tego, że na skutek koincydencji czasowej ze szczepieniem, niesłusznie zrzuca się na to szczepienie odpowiedzialność za występowanie chorób grypopodobnych. Z reguły wyżej wymienione rozpoznane reakcje miejscowe i ogólne są przejściowe i szybko ustępują bez dalszych następstw.

**Czy możliwe są komplikacje poszczepienne?**

Powikłania poszczepienne, reprezentujące następstwa przekraczające zwykłą wielkość reakcji poszczepiennych i wykazujące znaczny negatywny wpływ na stan zdrowia osoby szczepionej występują bardzo rzadko. W wyniku szczepienia przeciwko grypie bardzo rzadko obserwowane były reakcje uczuleniowe skóry (sporadycznie swędzenie oraz pokrzywka) oraz dróg oddechowych. Także bardzo rzadko może dochodzić do zapalenia pęcherza moczowego (w przypadku szczepionki sporządzonej na bazie kultur komórkowych, prawdopodobnie w połączeniu z wcześniejszą dysfunkcją nerek) lub następuje czasowy spadek liczby płytek krwi, w wyniku czego mogą pojawiać się krwawienia. Gwałtowne reakcje alergiczne (szoki anafilaktyczne) były opisywane tylko w pojedynczych przypadkach.

Również w pojedynczych przypadkach raportowano uboczne działania neurologiczne szczepionki (oddziaływania na system nerwowy) w koincydencji czasowej ze szczepieniem, takie, jak np. przejściowe porażenia. Związek przyczynowo-skutkowy nie jest pewny.

**Porady udzielane przez lekarza specjalistę ds. szczepień na temat działań ubocznych**

W uzupełnieniu do tego pouczenia, Państwa lekarz zaoferuje możliwość odbycia rozmowy wyjaśniającej.

Jeżeli w następstwie szczepienia wystąpią objawy, które przekraczać będą wyżej wymienione szybko ustępujące reakcje miejscowe i ogólne, wówczas oczywiście do Państwa dyspozycji jest lekarz-specjalista ds. szczepień, który udzieli Państwu stosownej porady.

Lekarza-specjalistę ds. szczepień można znaleźć w sposób następujący:

**Wykluczenie odpowiedzialności**

Tłumaczenie oryginału arkusza informacyjnego (wg stanu na dzień: 06/2015) zostało dokonane za uprzejmą zgodą Niemieckiego Zielonego Krzyża T. z., na zlecenie Instytutu im. Roberta Kocha. Miarodajny jest tekst niemieckojęzyczny. Nie możemy przyjąć odpowiedzialności z tytułu ew. błędów tłumaczenia oraz braku aktualności niniejszego tłumaczenia w przypadku powstających w miarę upływu czasu kolejnych nowelizacji niemieckojęzycznego oryginału.

Nazwisko \_\_\_\_\_

Name

**Szczepionka przeciwko grypie***Schutzimpfung gegen Influenza*

W załączeniu otrzymują Państwo ulotkę informacyjną na temat przeprowadzania szczepienia ochronnego przeciwko grypie. W treści ulotki znajdują Państwo istotne dane na temat choroby, której można uniknąć dzięki szczepieniu, opis samej szczepionki, szczepienia, jak również reakcji poszczepiennych oraz możliwych powikłań poszczepiennych.

*Anliegend erhalten Sie ein Merkblatt über die Durchführung der Schutzimpfung gegen Influenza. Darin sind die wesentlichen Angaben über die durch die Impfung vermeidbare Krankheit, den Impfstoff, die Impfung sowie über Impfreaktionen und mögliche Impfkomplicationen enthalten.*

Przed przeprowadzeniem szczepienia należy podać dodatkowo następujące dane:

*Vor der Durchführung der Impfung wird zusätzlich um folgende Angaben gebeten:*

1. Czy szczepione dziecko jest obecnie zdrowe?

*Ist der Impfling gegenwärtig gesund?*

Tak (Ja)

Nie (Nein)

2. Czy u pacjenta rozpoznano alergię – szczególnie na białko jaja kurzego?

*Ist bei dem Patienten eine Allergie – insbesondere gegen Hühnereiweiß – bekannt?*

Tak (Ja)

Nie (Nein)

jeżeli tak, to jaką \_\_\_\_\_

*wenn ja, welche*

3. Czy po poprzednich szczepieniach u osoby szczepionej występowały objawy alergiczne, wysoka gorączka lub jakiegokolwiek inne nietypowe reakcje?

*Traten bei dem Impfling nach einer früheren Impfung allergische Erscheinungen, hohes Fieber oder andere ungewöhnliche Reaktionen auf?*

Tak (Ja)

Nie (Nein)

Jeżeli Państwo chcą się dowiedzieć więcej na temat szczepień ochronnych przeciwko grypie, prosimy zwrócić się z tym do lekarza-specjalisty ds. szczepień!

*Falls Sie noch mehr über die Schutzimpfung gegen Influenza wissen wollen, fragen Sie den Impfarzt!*

Do szczepienia prosimy zabrać ze sobą książeczkę szczepień ochronnych dziecka!

*Zum Impftermin bringen Sie bitte das Impfbuch mit!*

**Deklaracja zgody***Einverständniserklärung***na przeprowadzenie szczepienia ochronnego przeciwko grypie***zur Durchführung der Schutzimpfung gegen Influenza*Nazwisko osoby szczepionej \_\_\_\_\_  
*Name des Impflings*Data urodzenia \_\_\_\_\_  
*geb. am*

Z treścią pouczenia zapoznałem (-am) się i w rozmowie z moim (-ją) lekarzem (-rką) otrzymałem (-am) wyczerpujące wyjaśnienia na temat szczepienia.

*Ich habe den Inhalt des Merkblatts zur Kenntnis genommen und bin von meinem Arzt/meiner Ärztin im Gespräch ausführlich über die Impfung aufgeklärt worden.*

Dalszych pytań nie mam.

*Ich habe keine weiteren Fragen.*

Wyrażam zgodę na zaproponowane szczepienie przeciwko grypie.

*Ich willige in die vorgeschlagene Impfung gegen Influenza ein.*

Odrzucam szczepienie. Zostałem (-am) poinformowany (-a) na temat możliwych następstw odrzucenia szczepienia.

*Ich lehne die Impfung ab. Über mögliche Nachteile der Ablehnung dieser Impfung wurde ich informiert.*

Uwagi Vermerke \_\_\_\_\_

Miejscowość, data: Ort, Datum \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
Podpis osoby szczepionej lub  
opiekuna prawnego  
*Unterschrift des Impflings bzw. des Sorgeberechtigten*\_\_\_\_\_  
Podpis lekarza / lekarki  
*Unterschrift des Arztes/der Ärztin*